

Zofia Szmydtowa

Data urodzenia: 21 kwietnia 1893

Miejsce urodzenia: Petersburg

Data śmierci: 3 marca 1977

Miejsce śmierci: Warszawa

Rodzice: Władysława z Holców, Józef Gąsiorowski

Profesja: historyk literatury, teoretyk literatury, profesor Uniwersytetu Warszawskiego

Słowa kluczowe: historia literatury, komparatystyka, badaczka renesansu, badaczka romantyzmu, „Rocznik Literacki”, Uniwersytet Warszawski

Biogram¹

Zofia Szmydtowa należy do grona czołowych postaci polskiego literaturoznawstwa XX wieku. Jej działalność naukowa, dydaktyczna i organizacyjna wywarła znaczący wpływ na kształt dyscypliny, zwłaszcza w obszarze badań nad renesansem, romantyzmem oraz w zakresie metodologii komparatystyki literackiej. Urodzona 21 kwietnia 1893 r. w Petersburgu, odebrała staranne wykształcenie humanistyczne, ugruntowane studiami na Uniwersytecie Jagiellońskim (pod kierunkiem m.in. Ignacego Chrzanowskiego i Stanisława Windakiewicza) oraz na Uniwersytecie Warszawskim. Uzyskanie przez nią w 1917 roku na UJ stopnia doktora filozofii na podstawie dysertacji „Służba narodowa w sprawie Andrzeja Towiańskiego” było wydarzeniem znaczącym dla procesu emancypacji kobiet w polskim środowisku akademickim. Od 1926 roku jej sukcesy naukowe były nierozzerwalnie związane z Uniwersytetem Warszawskim, gdzie przeszła wszystkie szczeble kariery akademickiej: od stanowiska asystenta, przez uzyskanie habilitacji w 1933 roku na podstawie rozprawy „O misteriach Cypriana Norwida”, po objęcie funkcji kierownika Katedry Historii Literatury Polskiej i uzyskanie tytułu profesora zwyczajnego w 1959 roku. W zakres prowadzonej działalności instytucjonalnej wpisuje się również ważna rola, którą pełniła w okresie okupacji - prowadziła tajne nauczanie uniwersyteckie, a po 1945 roku aktywnie uczestniczyła w procesie odbudowy struktur naukowych i dydaktycznych w zniszczonej Warszawie.

Zainteresowania badawcze Zofii Szmydtowej obejmowały dwa główne nurty. Pierwszy stanowiły studia nad literaturą polską, skoncentrowane na epoce renesansu (przede wszystkim

¹ Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, nr projektu NPRH/F/SP/0086/2024/13, kwota dofinansowania 1 119 240, 00 zł., całkowita wartość projektu 1 119 240, 00 zł.

prace o Janie Kochanowskim) i romantyzmu (analizy twórczości Mickiewicza, Słowackiego i Norwida). Drugi, w którym jej wkład był pionierski, stanowiła komparatystyka literacka. Ugruntowane na posiadanej przez Szmydtową, rozległej wiedzy filologicznej – obejmującej języki nowożytne i klasyczne – badania porównawcze pozwalały na osadzenie literatury polskiej w rozległym kontekście prądów ideowych i estetycznych Europy. Analizowała relacje między polskimi autorami a spuścizną Platona, Cervantesa, Erazma z Rotterdamu czy Rousseau, wykazując integralność polskiej kultury z dziedzictwem europejskim.

Istotnym elementem jej aktywności zawodowej była działalność edytorska i organizacyjna. Wieloletnia redakcja „Rocznika Literackiego” (w latach 1934–1939 i 1955–1976) pozwoliła jej na kształtowanie dyskursu naukowego i utrzymywanie wysokich standardów metodologicznych w polskim literaturoznawstwie. Była ponadto aktywnym członkiem czołowych instytucji naukowych, w tym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego oraz Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza.

Jako dydaktyk wykształciła liczne grono uczniów, z których wielu kontynuowało jej kierunki badawcze, zasilając kadry uniwersytetów w Polsce. W relacjach świadków epoki jawi się jako osoba łącząca rygor intelektualny z osobistą kulturą, która potrafiła stawiać wysokie wymagania merytoryczne, jednocześnie inspirując studentów do samodzielnej pracy badawczej.

Zofia Szmydtowa zmarła 3 marca 1977 roku w Warszawie. Jej dorobek, udokumentowany w setkach rozpraw i artykułów zebranych m.in. w tomach „Poeci i poetyka” (1964) oraz „Studia i portrety” (1969), stanowi trwały wkład w rozwój polskiej historiografii literackiej, a jej prace do dziś pozostają ważnym punktem odniesienia dla badaczy.

Bibliografia

Archiwalia:

Materiały Zofii Szmydtowej Archiwum PAN, sygnatura III-293, j. a. 42.

Opracowania:

Głowiński, M., *Pani Szmydtowa*, „Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja”, 1976, nr 6 (30).

Kotowska-Kachel, M., *Szmydtowa z Gąsiorowskich Zofia Wanda*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 48., Warszawa – Kraków, 2012.

- Lam A., *Zofia Szmydtowa jako redaktorka „Rocznika Literackiego”*, [w:] *Poznać to, co mówimy. Prace filologiczne i wspomnienia*, Warszawa, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2009.
- Libera Z., *Zofia Szmydtowa (22 kwietnia 1893 3 marca 1977)* [nekrolog], „Pamiętnik Literacki”, 1977, t. 68, nr. 4, s. 439-449.
- Libera Z., *Zofia Szmydtowa jako badacz Kochanowskiego*, „Przegląd Humanistyczny”, 1984 nr 1, s. 15-23.
- Libera Z., *Zofia Szmydtowa jako komparatystka* [w:] *Uczeni i nauczyciele*, Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1995, s. 71-72.
- Libera Z., *Zofia Szmydtowa*, „Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza”, 1968, t.3, s. 133 – 142.
- Makowski S., *Profesor Zofia Szmydtowa*, „Polonistyka”, 1977 nr 4.
- Makowski S., *Zofia Szmydtowa 22.04.1893-3.03.1977*, „Kronika Warszawy”, 1977, nr 4.
- Pelc J., *O Zofii Szmydtowej wspomnienie*, „Przegląd Humanistyczny”, 1977, nr 5.
- Szmydtowa, Z., *Poeeci i poetyka*, Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1964.
- Szmydtowa, Z., *Studia i portrety*, Warszawa, Państwowy Instytut Wydawniczy, 1969.
- Śródka, A., Szczawiński P., *Szmydtowa Zofia Wanda*, [w:] *Biogramy uczonych polskich. Materiały o życiu i działalności członków AU w Krakowie*, TNW, PAU, PAN, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, Wydawnictwo Ossolineum, 1985, t. 1, z. 3.
- Świrko, S., *Pamięci Zofii Szmydtowej*, „Rocznik Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza”, 1977, t. 12, s. 173 – 182.